

Milan Stojka alias Berci, narozen 1949

Přeji Vám dobrý den, jmenuji se Berci a bydlím v Lounech. Je mi šedesát devět a dost jsem toho zažil. Už jsem jedl chléb upečený v mnoha pecích. Budte všichni zdraví a šťastní, chci Vám vyprávět svůj příběh. Moje rodina pocházela ze Slovenska, z okolí Rimavské Soboty. Byli to olaští Romové a žili kočovným životem. Jezdili s vozy a handlovali s koňmi nebo obchodovali. Mému dědovi říkali Filo a babičce Čaja. Na konci války spadla na vůz mého dědy bomba. Naštěstí byly děti, tedy moje máma a moji strýcové, s babičkou zrovna venku. Ale dědu bomba zabila. Babička se od té doby o vše starala sama, už se nikdy nevdala. Hned po válce se její rodina vydala s vozy a koňmi do Čech a tady už zůstala.

Já jsem se narodil v roce 1949 v Žatci. V té době jsme ještě jezdili, hlavně v okolí Žatce a Loun. Pamatuji si, jak jsme jezdili na velké koňské trhy, které se konaly u Žatce anebo třeba v Českém Brodě. Romové tam nakupovali, ale i prodávali koně. Jednoho koupili a zase ho prodali, a vydělali na tom peníze. Nebo třeba dostali půl prasete nebo husy a slepice. Bylo co jíst. Bylo všechno. Utábořili jsme se na louce, udělali si oheň a vařili jsme ve velkých hrncích. Měli jsme vše, co jsme potřebovali. Ani plyn jsme nepotřebovali. Pamatuji si, jak jsme při jednom takovém trhu tábořili u řeky v Žatci, nedaleko od nádraží, s našimi koňmi a vozy. Potom jsme se vydali k Lounům.

Měli jsme více druhů vozů. Jednak obytné vozy, takové menší dřevěné maringotky, ve kterých jsme měli postele i kamínka. V těch jsme spali, když byla zima. Také jsme měli žebříňák s plachtou, v tom se spalo a jezdilo v létě. Kdysi hleděli Romové na to, jak jejich vozy vypadají. Když se k sobě na cestě blížili, už z dálky vyhlíželi, jaký má kdo vůz. „Jé, ten má ale krásný vůz! To bude úspěšný člověk,“ říkali. Podle vozu usuzovali, kdo je chudý, a kdo bohatý, komu se daří, a komu ne.

Když mi bylo pět let, ještě jsem běhal za vozem. Babička mi koupila malé hříbátko, dal jsem mu jméno Fricko. Mám na něj dodnes vzpomínku, velkou jizvu na bradě, protože mě nechtěně kopnul do obličeje. Pásl se na louce a babička řekla: „Berci, jdi pro koníka“. Šel jsem pro něj, švihnul jsem ho bičem a zvolal jsem: „Fricko, poběž domů!“ On jen zvedl nohu a rozrazil mi obličej. Odvezli mě do nemocnice do Loun. Na moji rodinu přijeli ihned policajti a vyhnali nás z té louky. Museli jsme odejít někam do lesa, kde nás nebylo vidět.

Doba po válce byla zlá. Jezdili jsem po Čechách a Neromové nás odevšad vyháněli. Jen nás viděli, křičeli na nás: „Židi, Cikáni, odchod! Pryč! Ještě jednou na vás pošleme Hitlera!“ Mně až dnes dochází, jaká hrůza se skrývala v jejich slovech. Jako dítě jsem tomu nerozuměl. Odevšad nás vyháněli. Říkali nám: „Cikáni, seberte se a odtáhněte pryč.“ Nechtěli nás nechat tábořit na jednom místě ani pár týdnů. Přišli policajti a říkali: „Místní lidé se bojí, že je okradete, že jim zabijete a sníte děti. Musíte odsud odejít.“ Jenže kam jsme měli jít? Často jsme museli spát v lesích.

I v té době se moji strejdové snažili uživit handlováním. Kromě toho ale také šmelili s potravinovými lístky. V té době bylo jídlo, ale i oblečení na příděl. Romové využívali toho, že jim v různých obcích dávali tyto poukázky a oni je pak prodávali nebo vyměňovali Neromům. Moji mámu při tom chytli a zavřeli ji na šest let. Takže mě vychovávala babička, která žila spolu se svými dospělými dětmi a jejich rodinami. Jezdili jsme vždycky společně tak tři, čtyři rodiny, každá na svém voze. Věděli jsme, že kdybychom jezdili všichni spolu, jen bychom všechny popouzeli.

Co si pamatuji, dost často nás kontrolovali policajti. Jednou, to bylo v létě, bylo velké horko a my děti běhaly polonahé na cestě kolem vozu. Přijelo několik policejních aut a zablokovala nám cestu. Tvrdili

nám, že jsme údajně zmlátili a okradli nějakého Neroma. Nebyla to ale pravda. „Kde je, ať řekne, že jsme to nebyli my,“ dožadovali se Romové. Policajti na to nic. Jen si to vymysleli jako záminku, aby nás mohli potrápít. Vyházeli nám veškeré nádoby, oblečení a jiné věci do příkopu, co byl vedle cesty. Všechno rozházeli a odjeli. Bylo to prostě týrání, nic jiného. Taková kontrola nebyla výjimkou. Jindy zase policajti zastavili mého strýce Janina a vzali mu zlato, které bylo naším rodinným dědictvím, s tím, že je kradené. Nezmohl nic. Tak tomu bylo za komunistů.

Nedlouho potom, co mě kopnul můj koník, nás usadili v Lounech. Dali nás i s vozy do takové rokle hned vedle kasáren v Lounech. Za městem. Hned vedle nás byli vojáci. Stále měli nějaká cvičení a stříleli a běhali s puškami. Strašně jsme se toho ze začátku báli, že nás zastřelí, že na nás hodí bombu. Na tom místě jsme zůstali několik let. Žili jsme tam normálně ve svých vozech. Nebyla tam vůbec žádná voda. Nechali nás tam jen tak, nikdo se o nic nestaral. Naštěstí nám potom jeden hodný pán, co bydlel opodál, dovolil chodit si k němu na zahradu do studny pro vodu. Nosili jsme ji odtamtud na vaření, na mytí, nebyl tam ani potok ani jiná voda. Asi po dvou, po třech letech jsem začal chodit v Lounech do školy. Chodil jsem pět kilometrů tam a pět zpátky každý den. Na autobus jsme neměli peníze. Moje babička si vedle vozu postavila kurník a v něm měla slepice, abychom měli vajíčka. Byla velká bída.

Zpočátku jsme měli ještě koně a Romové, moji strýcové, mohli jezdit na koňské trhy a za dalšími obchody. Jenže pak přišel zákaz kočování a vzali nám koně. Přišli na nás policajti, vojáci i civilisté, zřejmě ze sociálky nebo z výboru. Snad sto lidí. To bylo pro nás to nejhorší, co se mohlo stát. Už jsme dál nemohli jezdit. Dodnes si pamatuju, jak jsme všichni brečeli. Dospělí, staří Romové brečeli, křičeli. Děti plakaly. Moje babička brečela, řvala lítostí. Nemohli jsme nic dělat. Přišli na nás ozbrojení, s puškami. Báli jsme se, že když budeme bránit koně, zastřelí nás i s koňmi. Romové raději utekli do vozů. My děti jsme se schovaly pod vozy, bály jsme se, že nás také vezmou. Babička na mě volala: „Berci, uteč, schovej se!“ Bála se, že mě odvezou do dětského domova, protože moje máma byla ve vězení a ona se o mě starala sama. Utekl jsem dovnitř a schoval jsem se pod postel. Policajti vzali naše koně, celkem osm koní, a naložili je na vozy. Nakonec řekli: „Tak a půjdou na jatka.“ Všechny naše koně odvezli, i mého koníka Fricka. Ten koník se mnou vyrůstal, od hříběte. A my jsme tam zůstali, v těch vozech, ještě několik let.

V padesátém devátém byl soupis Romů. To znamenalo, že si nás všechny sepsali. Dospělí dostali razítka do občanek, že bydlíme v Lounech. To pro nás znamenalo zákaz opustit okres. Kdybychom se vzdálili z lounského okresu, bylo by to, jako bychom třeba chtěli utéct na západ. Kdo chtěl jet pryč, musel předložit nějaké speciální povolení. Někaký zvláštní papír, propouštěcí list, ale co na něm bylo, to si nepamatuji. Časem jsme si ale v Lounech zvykli a ani jsme už nechtěli odejít. I kdybychom chtěli, stejně bychom nemohli. Museli jsme tu zůstat.

V té rokli u těch kasáren nás bylo osm vozů, osm rodin, ale všichni jsme byli příbuzní, jedna velká rodina. Časem s námi začali ti vojáci mluvit, někteří k nám chodili na návštěvu a nosili nám jídlo, konzervy. Měli jsme strašný hlad. Někdy nebylo co jíst, ze začátku Romové neměli práci, nedostávali žádné peníze. Popravdě nejdříve ani nedokázali práci dělat, nebyli zvyklí ani být na jednom místě ani dělat těžkou fyzickou práci. Do té doby obchodovali, byli stále na cestách. Ženy musely chodit žebrat, věštit z ruky nebo krást slepice, abychom nezemřeli hlady. Babička ale nikdy nekradla, chovala svoje slepice. Když bylo nejhůř, šla věštit z ruky a přinesla pár korun nebo chleba.

Později si našli naši Romové práci v masokombinátu. To se nám pak vedlo lépe, byly tam slušné peníze.

Po pár letech jsme prodali většinu vozů, celá rodina se složila a koupili jsme si společně velký dům blízko lounského nádraží. Já s babičkou, teta s rodinou a ještě další příbuzní jsme bydleli v domě, dva strýcové si ale nechali své vozy, postavili si je na dvoře a dál v nich bydleli. Strýcové pracovali v masokombinátu, teta zametala pro Národní výbor města. Žilo se už lépe. Jenže v roce 1964 babička zemřela a my jsme barák prodali. Celá rodina z Loun odešla.

Postupně jsme dělali na melioracích a stavbách, v Odolené Vodě, ve Valdicích a v dalších obcích. Bydleli jsme v ubytovnách anebo v těch našich vozech, které jsme si nechávali převážet traktorem. Nakonec jsme se dostali do Prahy. Rodina se zase složila a koupili jsme si patrový dům v Hostivaři. Na mě a na mého bratrance jakožto na nejmladší se napsala půjčka 36 000 Kčs. To byly tenkrát velké peníze. Já nastoupil ihned po škole do Závodu kuličkových ložisek v Měcholupech. Nejprve jsem dělal tam, potom se strejdou na stavbě. Splátku jsme uhradili za čtyři roky. Dům byl krásný, byl na hlavní ulici, dole byl dříve obuvník a krejčovství. Měl zahrádku se dvěma stromy. Jenže ani tehdy nám nedali komunisti pokoj. Policajti dělali neustále kontroly. „Odkud máte ten nábytek, kde jste na něj vzali,“ ptali se. Všechno prověřovali, nedali člověku pokoj. Brzy jsem poznal, jak snadné je dostat se za komunistů za mříže. V hospodě jsem uhodil jednoho gádže a dostal jsem za to sedm let. Nezmohl jsem nic. Byl jsem mladičký, bylo mi pouze devatenáct let. Celých sedm let jsem si odseděl. Ve vězení jsem si udělal svářečský kurz a složil zkoušky. Dostal jsem pak práci v zahradnictví v Modřanech, kde jsem svářel komíny. Jenže pak jsem onemocněl a už to k ničemu nebylo. Z Prahy naše rodina odešla do Anglie, to už je taky pár let. Já se před třemi lety se svou druhou ženou zase vrátil zpátky do Česka, do Loun. Našli jsme si tu byt v podnájmu a tady žijeme.

Mým snem by bylo koupit si velký dům s velkou zahradou a na ní chovat deset koní. Jenže nemám peníze, nevyhrál jsem nikdy ve Sportce. Kdybych vyhrál, koupím si krásnou vilu a deset koní. Krásný vůz. Zapřáhl bych koně a vyjel bych si na procházku. Na hlavě krásný klobouk. Jel bych se projet, když by bylo pěkné počasí. To je můj sen! Ale už pozdě. To už nebude. Tohle už se nikdy nestane.